

VIOREL DOMENICO

Jean Georgescu altfel...

De la etaj la subsol

Cuprins

9	I. UN FILM FĂRĂ PELICULĂ: DOMNUL JEAN
17	II. REGIZORUL - PERSONALITATE ACCENTUATĂ, UN DAMNAT
17	• PERSONAJE DE ATUNCI, DE ACOLO
27	• SUNT TIPICAR ȘI PRETENȚIOS. SUNT INCOMOD
35	III. DE LA ETAJ LA PARTER
35	• ÎN SAT LA NOI
47	• DIRECTORUL NOSTRU
63	• TOVARĂȘUL SICĂ
77	• EȘECURI ÎN SERIE
85	IV. SUBSOLUL
85	• ÎN VIZORUL SECURITĂȚII
91	• DOSARUL PRELIMINAR
112	• URMĂRIREA INFORMATIVĂ
127	• MARTORII
146	• ÎNCHIDEREA DOSARULUI
149	V. CĂDEREA
157	VI. RELANSAREA
167	• SHOW-MAN
175	VII. TÂLHĂRIT LA DRUMUL MARE
198	VIII. BIOFILMOGRAFIE

UN FILM FĂRĂ PELICULĂ: DOMNUL JEAN

Bucureștenii ceva mai în vârstă și-l amintesc, neîndoielnic, trecând pe Calea Victoriei într-o ținută vestimentară distinctă, aparținând acelei eleganțe interbelice păstrată doar în imagini fotografice sau documentare cinematografice din arhive. Omul era, fără îndoială „ultimul burghez” al capitalei românești, supraviețuitor eroic într-un regim politic ce-și propusese să șteargă orice urme ale existenței istorice de până la el. Și cred că simțea că oamenii pe lângă care trecea îl admirau cum pășea magnanim pe fostul Pod al Mogoșoaiei, cu pardesiul său impecabil tăiat, cu pălăria de bună calitate, ținând cu grație pe mâna stângă bastonul ce părea mai degrabă un adjuvant al personalității decât al trupului. (Mâna dreaptă era liberă, pentru a răspunde discret salutului cunoscuților și necunoscuților ce-l opreau aproape spontan, interesându-se de starea sa de sănătate și, eventual, de proiectele sale cinematografice.)

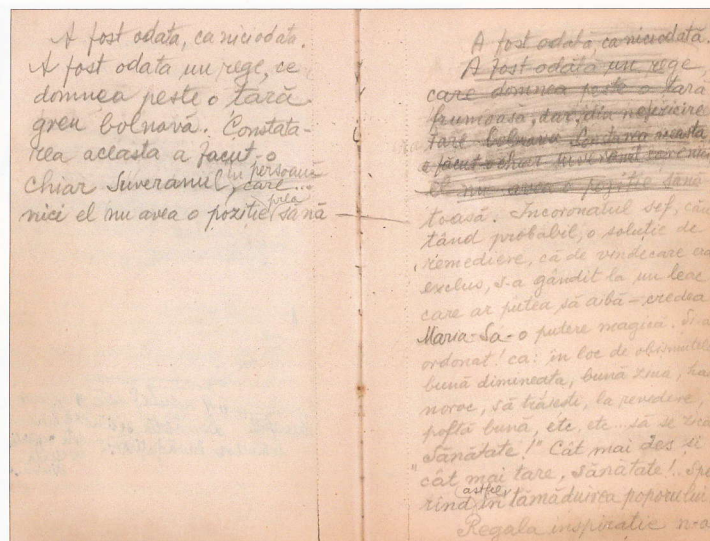
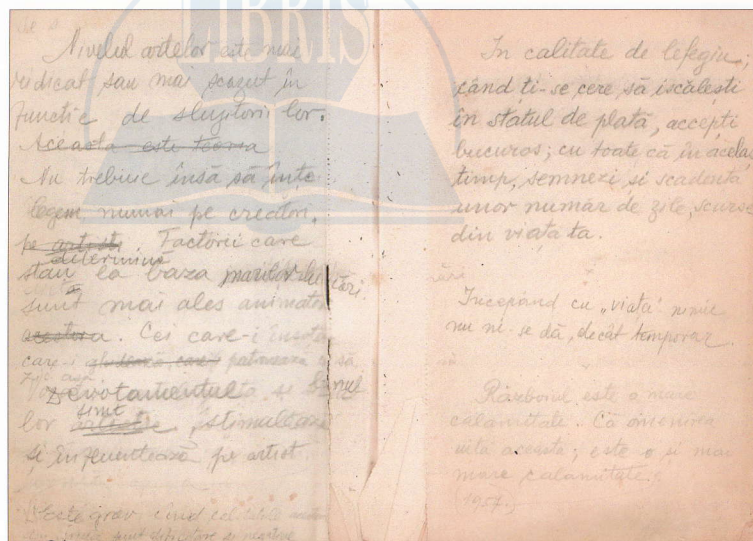
În ceea ce mă privește m-am mulțumit să-l privesc de la distanță, derulând în memorie filmele sale. Nu am avut niciodată, timp de un sfert de veac cât l-am întâlnit pe marele bulevard bucureștean șansa de a-i fi fost prezentat. Acest privilegiu l-a avut în schimb vechiul meu amic Viorel Domenico. În ultimul deceniu de viață al marelui personaj descris ceva mai devreme, el s-a aflat adeseori în preajma celui care mutase filmul românesc din debaraua cu vechituri în sufrageria modernității sale.

Pentru Jean Georgescu – căci despre el a fost vorba până acum – filmul a reprezentat singura rațiune a existenței. Fondator – în tinerețe – al unei școli de cinema (1928), actor în producții cinematografice nelipsite de naivitate (**Țigăncușa de la iatac** - 1923) dar și scenarist și regizor (**Milionar pentru o zi** - 1924), va colabora cu Ion Șahighian (**Năbădăile Cleopatrei** - 1925), Ion Timuș (**Maiorul Mura** - 1927), Marin Iorda (**Așa e viața** - 1928) ca interpret și – în cazul ultimelor două filme și ca scenarist.

p. 8

*„Modest din fire și nedrept
lovit de vitregia vremurilor în
care i-a fost sortit să trăiască,
Jean Georgescu a trebuit să
tacă. În anii comunismului nu
și-a scris memoriile pentru că
nu voia să se autocenzureze.
Eliberarea de cenzură a sosit
prea târziu pentru el. Cei care
l-au cunoscut, admirat și iubit,
știu ce carte superbă a pierdut
cultura noastră”.*

Manuela Cernat

Manuscrisele maestrului...
Caligrafia literei și scriitura
textului dovedesc obsesia
pentru detaliu, privirea lumii
în filigran...

În 1929 noul cineast se întrepră spre Paris, acolo unde foștii săi colegi de echipă Elvira Popescu și Alexandru Mihalescu – își desăvârșeau cariera actricească în Hexagon. Timp de un deceniu el a activat cu intensitate în studiourile cinematografice franceze ca actor, scenarist, asistent și chiar regizor. Întors în țară în preajma declanșării războiului al doilea mondial, Jean Georgescu este decis să valorifice experiența pariziană (în cuprinsul căreia se află și mariajul cu o urmașă a Ioanei d'Arc) în primul rând în plan artistic. O experiență ce i-a permis să deplaseze atenția filmului românesc – până atunci captiv al unei narațiuni cinematografice destul de pedestre – către o dilatare vizuală, aptă să confere operei un nou statut. Momentul fast este prilejuit de intenția Oficiului Național Cinematografic de a transpune pe ecran o cunoscută comedie a lui Caragiale. Trebuie spus că **O noapte furtunoasă** s-a născut din întâlnirea a doi oameni excepționali, Jean Georgescu și Ion Cantacuzino și chiar din întânirea a două scenarii semnate de cei doi cinești. (Trebuie spus că, la lectura variantei propuse de Jean Georgescu, Ion Cantacuzino avea să renunțe, plin de cavalierism, la propria-i lucrare. Și aceasta pentru că, după cum va observa peste ani Jean Mihail, Jean Georgescu „nu se mărginise să transcrie pe alte foi de hârtie situațiile și dialogurile operei marelui clasic, ci intrase în adâncimea ei, fără să-i zdruncine intriga sau să-i altereze înfățișarea și nici caracterul tipurilor, atât de originale și de perfect omenești”).

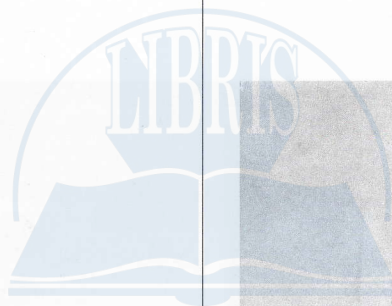
Cu ochi de vultur încordat: „În clipa filmării e toată viața mea.”

clasă” despre care va vorbi și Milovan Djilas în toată alcătuirea ei nomenclaturistă. Au urmat atacuri concentrate în presa centrală și – cel mai grav – au fost inițiate măsuri de supraveghere severă din partea Securității.

Istoric pasionat de teritorii obscure ale culturii naționale (cartea sa intitulată **O istorie secretă a filmului românesc** și numeroasele cercetări ale „epocii Nicolae Ceaușescu”, soldată cu procesul de la Târgoviște confirmă acest lucru) Viorel Domenico a studiat în arhivele CNSAS paginile acestui *film noir* pe care l-a reprezentat supravegherea marelui artist. Confrați mai tineri sau mai vârstnici, oameni aflați mai mult sau mai puțin întâmplător în preajma lui Jean Georgescu au semnat declarații legate de „activitatea contrarevoluționară” a acestui artist antisovietic și anticomunist, declarat tot timpul ca prooccidental și proamerican într-o epocă în care jocurile istoriei păreau făcute pentru o sută de ani...

Adevărul e că, până la moartea sa, în 1993, Jean Georgescu nu s-a dezis de convingerile sale democratice, clamate la Capșa ori în alte locuri frecventate de intelectuali cu un curaj la fel de mare ca și cel al exprimării în piața publică.

Rămas fără angajament profesional, expus foametei și deklasării sociale, Jean Georgescu a trăit drama pe care Viorel Domenico ne-o anunță, încă din titlul acestei cărți în manuscris plină de tensiune „de la etaj la subsol”. Declarația de la Securitate a unei „surse” dezvăluie condiția aproape tragică a celui ce fusese considerat – pe bună dreptate – prințul filmului românesc: *„Mi-a spus că nu are ce să mănânce și că într-o zi o să-l găsim mort în casă, de foame. Că n-are bani nici măcar să își plătească întreținerea locuinței și a telefonului. (...) Mi-a spus că n-are nici un fel de pensie, deoarece n-are vârsta și că se simte tânăr și că ar mai face un film. Spunea că a fost nevoit să vândă tot din casă și că acum are un binoclu de vânzare și dacă cunosc vreun amator să-i comunic lui. L-am întrebat ce am putea face pentru dânsul, noi regizorii din Studio și atunci mi-a reproșat că ce trebuia făcut n-am făcut atunci când ar fi trebuit și n-am fost uniți.*

„În viziunea lui Jean Georgescu, **noaptea** caragialiană devine pe ecran cu adevărat neliniștită, tumultuoasă, bântuită de spaime reci și de vedenii hazlii, un teritoriul al așteptării anxioase și al mistificării enorme. Umbre amenințătoare însoțesc permanent spațiile. Atmosfera filmului, cu pecetei inconfundabile, poartă marca stilistică a unei puternice personalități regizorale”. Valentin Silvestru

Mi-a spus că așa cum s-a procedat cu el și cu Malvina Urșianu se va proceda cu toți regizorii talentați din Studio...”

Un altul declară anchetatorilor că „Jean Georgescu comentează în mod dușmănos, în dese rânduri, situația internațională creând în felul acesta o psihoză de nesiguranță în jurul oamenilor cu care vine în contact. Astfel, cu ocazia torpilării de către partea americană a Conferinței la nivel înalt care trebuia să aibă loc la Paris, Jean Georgescu a afirmat că după aceasta urmează război.”